

CERKVENI GLASBENIK

GLASILO CECILIJINEGA DRUŠTVA V LJUBLJANI.

Izhaja po enkrat na mesec in velja za celo leto z glasbeno prilogo vred 15 Din., za dijake 10 Din. Za Italijo 15 lir, za Ameriko 1 dolar.

Uredništvo in upravnništvo: Pred Škofijo št. 12, I. nadstr.

† Sv. Oče Benedikt XV.

Sv. Očeta Benedikta XV. ni več na tem svetu. Umrli je v nedeljo 22. januarija 1922 ob šestih zjutraj po kratki, le nekaj dni trajajoči bolezni.

Katoliška Cerkev, ki jo je Benedikt XV. vladal od 3. septembra 1914 dalje, torej v najhujših časih, ki si jih moremo predstavljati — za časa grozne svetovne vojske in v po nji razrvanem času — je izgubila v njem nad vse skrbnega in modrega vrhovnega poglavarja. Cel svet pa je izgubil v njem največjega borivca za mir in spravo med narodi, vsi zaničevani in teptani svojega najodločnejšega zagovornika in branivca, vsi trpeči svojega preblagega, plemenito se udejstvujočega tolažnika in dobrotnika.

Papež Benedikt XV. je užival ugled in spoštovanje po celem svetu, vsepovsod: pri katoličanih, pri drugovercih, celo pri paganih.

Veliko so ž njim izgubili Slovani: Rusi, Poljaki, Čehi, Jugoslovani, ki jim je kazal vsem posebno naklonjenost. Benedikt XV. je stopal v tem oziru po stopinjah svojega drugega velikega prednika, Leona XIII.

Na polje cerkvene glasbe papež Benedikt XV. neposredno ni posegal; izjavil pa je ponovno o raznih prilikah, da stoji na stališču Pijevega Motu-proprija in da hoče energično gledati na to, da se bo cerkvena glasba zlasti v Rimu, potem pa tudi drugod izvajala po tozadevnih cerkvenih določilih.

Spomin Benedikta XV. bo ostal blagoslovljen od roda do roda.

Cerkvenoglasbena liturgika.

Fr. Ferjančič.

(Dalje.)

V. Duhovne dnevnicе.

Duhovne dnevnicе so liturgična molitev sv. Cerkev, ki je gledé besedila in oblike natanko določena v rubrikah in ki jo morajo k temu zavezane duhovne osebe vsak dan opravljati v predpisanem liturgičnem

jeziku. V prvih časih krščanstva so duhovne dnevnic molili skupno duhovniki in navadni verniki; dandanes pa imajo to dolžnost samo duhovniki (in sicer od onega dneva nadalje, ko so prejeli subdijakonot), redovniki in redovnice. V teku stoletij se je ta liturgična molitev v marsičem izpremenila. Zadnjo važno reformo v tem oziru je izvršil papež Pij X., ki je na nov način psalme tako razdelil na posamezne dneve v tednu, da pridejo redno vsak teden vsi psalmi na vrsto. Tudi je po tej reformi zlasti nedeljski oficij zadobil večjo veljavo, da ne izpade več tako lahko. Prazniški oficiji pa so ostali večinoma neizpremenjeni.

Duhovnih dnevnic je sedem: jutrnjice s hvalnicami (Matutinum cum Laudibus), prima (namreč »hora«, t. j. prva ura), tertia (tretja ura), sexta (šesta ura), nona (deveta ura), večernice (»vesperae«) in kompletorij (sklep).

Duhovne dnevnic se mnogokje pojó, zlasti po samostanih, na pr. pri benediktincih, cistercijanih, kartuzijanih in pri drugih redovih. O posebnih prilikah pa se vsaj del duhovnih dnevnic poje tudi po navadnih župnih cerkvah, na pr. na sveti večer, zadnje dni velikega tedna, pri opraviilu za rajne, po nekod tudi o slovesnih praznikih pri večernicah. Zato se moramo vsaj nekoliko seznaniti z ustrojem duhovnih dnevnic.

1. Jutrnjice s hvalnicami.

Jutrnjice s hvalnicami vred so prvi in najobsežnejši del duhovnih dnevnic. Jutrnjice so v prvih časih krščanstva imenovali »vigiliae nocturnae«, to je nočne vigilije, nočno bdenje, ker so jih tedaj duhovniki in verniki skupno molili v nočnem času. Kakor so Rimljani delili noč v tri vigilije, tako se je tudi cerkvena nočna molitev delila v tri nočne vigilije (»vigiliae nocturnae«) ali v tri nokturne. Proti jutru pa so molili hvalnice, ki so jih radi tega imenovali »vigiliae matutinae«, to je jutrnje vigilije. Ko so pozneje opravljali molitvene dnevnic edino le duhovniki, so tri nokturne s hvalnicami vred stisnili v eno samo molitveno uro, kakor je to še dandanes.

Jutrnjice (brez hvalnic) se pojó zlasti na sveti večer in pri veliko-nočnem vstajenju. Jutrnjice s hvalnicami vred pa se pojó zadnje tri dni velikega tedna in pri opraviilu za rajne.

Obhajajo pa se pete jutrnjice redno tako-le:

Najprvo se tiho moli *Pater noster* (očenaš), *Ave Maria* (češčenamarija) in *Credo* (apostolska vera).

Na to intonira celebrant: »Dómine, lábia mea apéries«. (»Gospod, ustnice moje odpri!«) Zbor odgovori: »Et os meum annuntiábit laudem tuam.« (»In usta moja bodo oznanjevala hvalo tvojo.«) Na to zopet celebrant: »Deus in adjutórium meum inténde.« (»O Bog, na pomoč mojo se ozri!) Zbor odvrne: »Dómine, ad adjuvándum me festíma.« (»Gospod, pomagat mi hiti!«) Nakar takoj vsi nadaljujejo: »Glória Patri et Filio et Spíritui Sancto itd.« (»Čast bodi Očetu in Sinu in Svetemu Duhu« itd.) Konča se ta doksologija redno z »allelúja«; le od septuagesime do velike

noči se namesto »allelúja« zapoje: »Laus tibi, Dómine, Rex aetérnae glóriae.« (»Čast tebi, o Gospod, Kralj večne slave!«)

Na to se poje tako imenovani »Invitatórium« s 94. psalmom »Venite, exultémus Dómino.« (»Pridite, radujmo se v Gospodu«). Psalm ostane na tem mestu vedno isti; invitatorij pa, ki se med psalmom zdaj deloma večkrat ponavlja, se izpreminja po raznih praznikih in dobah cerkvenega leta. Za invitatorijem se poje himen, čigar besedilo se nanaša na pomen praznika ali cerkvene dobe. Jutrnjice pri velikonočnem vstajenju in v osmini velikonočnega praznika nimajo himna. Zadnje tri dni vélikega tedna pa se jutrnjice po tiho odmoljenem očenašu, češčena-mariji in veri takoj pričnó s prvo antifono prvega nokturna.

Sicer pa so po invitatoriju in himnu o praznikih in nedeljah navadno trije nokturni, katerih vsak ima tri antifone in tri psalme, en verzikelj z odgovorom, za katerim se moli »Pater noster« (očenaš). Zadnje tri dni vélikega tedna in pri opravi za rajne se moli cel očenaš po tihem; sicer pa zapoje celebrant začetni besedi »Pater noster«, nato nadaljuje tiho do zadnje prošnje »Et ne nos indúcas in tentatióne«, ki jo zopet zapoje, na kar zbor odgovori: »Sed libera nos a malo.« Zatem pride v vsakem nokturnu absolucija in tri lekcije, katerih vsaka ima posebno benedikcijo; ob koncu vsake lekcije pa je poseben rezponzorij. Le ob koncu devete lekcije je o praznikih namesto rezponzorija ambrozijanski hvalospev »Te Deum«. O velikonočnem in binkoštnem prazniku in v njihovih osminah pa je en sam nokturen s tremi psalmi in tremi lekcijami; po tretji lekciji je takoj »Te Deum«.

Za jutrnjicami se redno pojó ali molijo neposredne hvalnice (»Laudes«). Pričenjajo se z »Deus in adjutórium meum inténde«, kakor jutrnjice. Le zadnje tri dni vélikega tedna in pri opravi za rajne ni tega pričetka, temveč se začenja takoj s prvo antifono.

Posamezni deli hvalnic so ti-le: pet antifon in pet psalmov (oziroma četrto zavzema redno kantik), kapitelj, himen, verzikelj z odgovorom, Caharijev kantik »Benedictus« s posebno antifono, »Dóminus vobíscum«, dnevna oracija in — kadar so v direktoriju predpisane — še kake druge komemoracije, »Benedicámus Dómino«, »Fidélium animae per misericórdiam Dei requiescant in pace« (»Mrtvih duše naj po milosti božji počivajo v miru«), Amen, Pater noster (tiho), »Dóminus det nobis suam pacem« (»Gospod naj nam dá svoj mir«) z odgovorom: »Et vitam aetérnam. Amen« (»In življenje večno. Amen«). Nato se zapoje ena izmed Marijinih antifon, ki so v brevirju ob koncu kompletorija, z dotičnim verzikeljnom in oracijo. Naposled moli celebrant »Divinum auxiliúm máneat semper nobíscum« (»Božja pomoč naj ostane vedno pri nas«), na kar odgovori zbor »Amen«. Tako se v koru navadno končajo vse duhovne dnevnicе, ako se ne moli ali ne poje neposrednje nadaljna dnevnicа. Ako pa sledi takoj druga dnevnicа, se prejšnja konča s »Fidelium animae« ter se nato takoj moli »Pater noster« in »Ave María« za naslednjo molitveno uro.

2. Male dnevnic.

K malim dnevnicam (»horae minores«) štejejo *primo*, *tercijo*, *seksto* in *nono*. Male se imenujejo te dnevnic radi tega, ker so vobče krajše od drugih molitvenih ur in se navadno obhajajo z manjšo slovesnostjo. Imena teh dnevnic se nanašajo na staro rimsko razdelitev dneva od solnčnega vzhoda do zahoda v štiri štacije (»stationes«): od naše 6. do 9. ure, od 9. do 12., od 12. do 3. in od 3. do 6. ure zvečer. »Prima« torej odgovarja naši jutrnji 6. uri, »tertia« naši 9., »sexta« naši 12. in »nona« naši 3. uri popoldne.

Primo so torej molili o pričetku dneva kot jutrnjo molitev. Sestavljena pa je *prima* dandanes tako-le: Pater noster. Ave. Credo. »Deus in adiutorium« (Kakor ob pričetku drugih dnevnic). Himen »Jam lucis orto sidere«. Antifona (navadno prva iz hvalnic), ki se pred psalmi samo intonira, po končanih psalmih pa cela izpoje. Trije psalmi, ki so o večjih praznikih vedno isti, namreč 53. psalm »Deus in nómine tuo« in prva dva odstavka po 16 vrstic in dolgega 118. psalma »Beáti immaculati in via«. Sicer pa se ti psalmi vsak dan v tednu izpreminjajo. Kapitelj s takoimenovanim »Responsorium breve«; verzikelj, oracija, »Benedicamus Dómino«. Martirologij, ki je predpisan samo v koru. Razni verzikeljni in oracije, trikratno ponavljanje »Deus in adiutorium«, nadalje takoimenovana »Lectio brevis« in ob sklepu benedikcija.

O drugih podrobnostih *prime* tu natančneje razpravljati bi bilo odveč, ker se *prima* itak poredkoma poje.

Tertia, *seksta* in *nona* so si zelo sorodne ter sestavljene po istem načinu. Posamezni deli teh treh dnevnic so: Pater noster. Ave. »Deus in adiutorium«, himen, trije psalmi z eno antifono, ki se pred psalmi vselej samo prične in še le po psalmih cela izpoje. Kapitelj z »Deo gratias« ob koncu, responsorij, verzikelj z odgovorom, »Dóminus vobiscum«, dnevna oracija, nato še enkrat »Dóminus vobiscum«, Benedicamus Dómino« ter končno »Fidélium animae«.

Antifone za te dnevnic se redno jemljejo iz hvalnic, in sicer pri *terciji* druga, pri *seksti* tretja in pri *noni* peta. O večjih praznikih so tudi pri teh dnevnicah psalmi vedno isti; namreč vsaka hora ima po tri nadaljne odstavke po 16 vrstic iz že zgoraj omenjenega 118. psalma.

3. Večernice in kompletorij.

Izmed duhovnih dnevnic se pač večernice še največkrat pojó. Po svojem ustroju so najbolj podobne hvalnicam. Sestavljene so navadno tako-le: Pater noster. Ave. »Deus in adiutorium.« Nato pet psalmov s pet antifonami. Te antifone se o godovih navadne ali višje vrste (od »festum duplex« navzgor) duplicirajo, t. j. se cele pojó pred in po posameznih psalmih; o godovih nižje vrste pa (od »festum semiduplex« navzdol) se pred psalmi samo kratko nastavijo in še le po psalmih cele izpojó. Kakor za vespere, velja to pravilo tudi za jutrnjice in hvalnice.

Za psalmi pride kapitelj s sklepnim odgovorom »Deo gratias«. Zatem se poje himen in za njim verzikelj z odgovorom. Nato Marijin slavospev »Magnificat«, ki ima svojo posebno antifono. Nadalje »Dominus vobiscum« z oracijo dotičnega dne. Včasih je v direktoriju predpisana še kaka komemoracija (spomin kakega svetnika, nedelje ali ferije itd.); taka komemoracija ima svojo antifono z verzikeljnom in dotično oracijo. Ako je več komemoracij, se sklepna klavzula (n. pr. »Per Dóminum nostrum Jesum Christum« i. t. d.) zapoje samo ob koncu zadnje komemoracije. Nato zopet »Dóminus vobiscum«, potem pa »Benedicámus Dómino« z odgovorom »Deo grátias«. Celebrant moli končno še »Fidelium animae« z odgovorom »Amen«. Nato — ako se z večernicami ne združi še kompletorij — se moli po tihem »Pater noster« ter se večernice zaključijo z Marijansko antifono na podoben način, kakor pri hvalnicah.

V cerkvah, kjer se duhovne dnevnice redno molijo v koru, se morajo večernice peti natanko tako, kakor predpisuje direktorij za dotični dan. V drugih cerkvah pa, kjer se oficij ne moli v koru, temveč se le o posebnih prilikah obhajajo pete večernice, ni potrebno, da bi se iste morale ujemati z oficijem dotičnega dne; vzamejo se lahko tudi votivne vespere n. pr. na čast sv. Rešnjemu Telesu ali Materi božji. Obhajajo se take vespere po načinu, kakor se obhajajo na kak »festum duplex« in ni treba vplesti nikake komemoracije. To dovoljuje S. R. C. z odlokom z dne 29. decembra 1884. Seveda mašnik s takimi večernicami ne zadosti svoji dolžnosti, temveč mora pravilne vespere istega dne še posebej opraviti.

Z večernicami se navadno združuje tudi še zadnja duhovna dnevnic, kompletorij (sklep), ki je lepa duhovniška večerna molitev. Lektor prične neposrednje z »Jube domne benedicere«, na kar celebrant odgovori: »Noctem quiétam i. t. d.«

Nadaljni poglavitni deli kompletorija so: »lectio brevis«: »Fratres, sobrii estote i. t. d.« Sv. Cerkev nas tu z besedami sv. Petra opominja k treznosti in čuječnosti. Po končani lekciji odgovori zbor z »Deo grátias«. Zatem pride verzikelj: »Adjutórium nostrum in nómine Dómini« (»Pomoč naša je v imenu Gospodovem«), z odgovorom: »Qui fecit coelum et terram« (»Ki je naredil nebo in zemljo«). Nato se moli tiho »Pater noster«, potem pa glasno »Confiteor« (očitna spoved), Misereatur . . . Indulgentiam . . . verzikelj »Converte nos« z odgovorom: »Et averte iram tuam . . .«; »Deus in adjutórum«, kakor pri drugih dnevnicah. Nato trije psalmi, ki se o navadnih dnevih v tednu vsak dan izpreminjajo, ob nedeljah in večjih praznikih pa so vedno isti. Vsi trije psalmi imajo eno samo antifono, ki se v začetku samo intonira, ob koncu pa cela izpoje. Zatem se poje himen »Te lucis ante términum«, za katerim pride kapitelj in responzorij z verzikeljnom. Potem pa se poje Simeonov kantik »Nunc dimittis« (»Zdaj, Gospod, odpusti svojega hlapca po svoji besedi v miru i. t. d.«) z antifono »Salva nos«. Končno je še oracija »Visita nos«, nato »Benedicámus Dómino« in blagoslov »Bene-

dicat et custódiat nos i. t. d.« Potem pa se takoj zapoje ena izmed Marijanskih antifon s pristojnim verzikeljnom in oracijo ter z »Divinum auxilium« ob koncu. S tihim očenašem, češčenomarijo in vero se konča ves oficij. Navadno se prideva še molitev »Sacrosanctae« z verzikeljnom »Beata viscera« in s tihim očenašem in češčenomarijo ob koncu za odpuščanje napak in pregreškov med oficijem. (Dalje prih.)

Pregled novejšega slovenskega cerkvenoglasbenega slovstva.

Stanko Premrl.

Kot novejše slovensko cerkvenoglasbeno slovstvo smatram cerkvene skladbe, zložene oz. prirejene od slovenskih skladateljev v približno zadnjih 50. letih, počenši s cerkvenoglasbeno preosnovo na Slovenskem, započeto in izpeljano po našem Cecilijinem društvu in njegovem glasilu »Cerkvenem Glasbeniku«.¹

Te skladbe, ki se izmed slovenskih pri nas danes tudi največ izvajajo, hočem podati v kratkem pregledu, in sicer: 1.) slovenske cerkvene pesmi, 2.) skladbe z latinskim besedilom, 3.) orgelske skladbe.

I. Slovenske cerkvene pesmi.

A. Mašne.

a) za mešani zbor:

V Foersterjevi Ceciliji (lahke, praktične).

Hribar-Sattner: Slava Bogu (preproste, lepe).

Sattner: Slava Bogu. III. pomnoženi natis.

Sattner: 12 mašnih (boljše vrste).

Hladnik: 12 mašnih, oz. pozneje 5 boljših ponatisnjenih.

Hladnik: 5 mašnih (rabne).

Foerster: Maša v čast sv. Ceciliji (veličastna).

Laharnar: Maša (čedna).

Ocvirk: 5 mašnih (par prav dobrih).

Vilar: 10 mašnih (nekaj lepih).

Sicherl: 6 mašnih (preproste).

Gerbič: Maša v čast sv. Frančišku Ser. (dobra).

Hladnik: Maša v čast Materi božji (dobra).

Grum: V ponižnosti klečimo (ena mašna, preprosta).

Premrl: 10 mašnih (za boljše zборе).

Kimovec: Staroslovenska maša (izvrstna, za boljše zборе).

Vodopivec: Staroslovenska maša (preprosta, lepa).

¹ Cecilijino društvo je bilo ustanovljeno l. 1877, »Cerkveni Glasbenik« pa je začel izhajati l. 1878.

Kimovec: 6 mašnih v zbirki »Srce Jezusovo« (lepe; I. in 6. slovesnega značaja).

Kimovec: 14 mašnih (jako dobre, za boljše zборе).

V prilogah »Cerkv. Glasbenika« nekaj mašnih pesmi raznih skladateljev

Najboljše med njimi so sledeče:

Sattner: 5 mašnih (1914).

Sattner: 8 mašnih (1917).

3 mašne se nahajajo tudi v malo znani I. Zupanovi zbirki cerkvenih pesmi, 2 pa v J. Lebanovi zbirki cerkvenih pesmi.

b) z a m o š k i z b o r :

Nedved: Slava Stvarniku.

Nedved: K Tebi srca povzdignimo. (Izvirni izdaji pošli; maši sta ponatisnjeni v Grumovi Pesmarici. Obe jako lepi skladbi.)

Carli: Maša v čast sv. Cirilu in Metodu (preprosta).

Belar: Oče večni (lepa).

Razne mašne v Foersterjevih »Cantica sacra« I., II. in III. del ter v Grumovi Pesmarici, deloma v »Cerkv. Glasbeniku«.

c) z a ž e n s k i z b o r :

Belar-Kimovec: Oče večni (lepa).

Fajgelj: 3 mašni spevi (C. Gl. 1906).

Kimovec: Maša v čast M. B. za 3-glasni ženski zbor in orgle (živahna, melodijozna).

Pogačnik: Maša v čast M. B. za 3-glasni ženski zbor in orgle (lepa, bolj resnega značaja).

B. A d v e n t n e.

Z a m e š a n i z b o r :

V Foersterjevi Ceciliji: tri (lepe, značilne)¹; v njegovi zbirki 12 slovenskih pesmi, ena adventna (lepa).

Hribar: več adventnih skupaj z božičnimi v zbirki »Slava Bogu« (ljubke).

Grum: 10 adventnih (dobre).

V prilogah »Cerkv. Glasbenika«: ena Mihelčičeva, ena moja (1908) in ena Adamičeva (1913).

C. B o ž i č n e.

a) Z a m e š a n i z b o r :

Cvek: 5 božičnih; (te spadajo pravzaprav še v starejšo, predcecilijansko dobo, pa jih izrecno imenujem in priporočam kot lepe, v pristinobožičnem duhu zložene, preprosto naivne in pristrčne pesmi; izvezamem pa št. 4 kot za cerkev manj primerno.)

¹ Prva: »Poslan je angel od Boga« je biser naših adventnih pesmi, je stara slovenska cerkvena pesem; druga: »Vi oblaki ga rosite« je Travnova, ne Riharjeva. Prim. »Cerkveni Glasbenik«, 1920. 3. 4.

Tudi Cvekova »Raduj se, človek moj« v zbirki njegovih cerkvenih pesmi je jako primerna za Božič, sicer pa tudi vsepovsod znana in priljubljena.

Gerbič: Božične (tudi še iz predcecilijanske dobe).

V Foersterjevi Ceciliji nekaj prav lepih, zlasti Foersterjeva »Hitite, kristjani«.

Hribar-Sattner: 13 božičnih (zelo lepe, ljubke).

Hladnik: 4 božične.

Hladnik: 3 božične.

Hladnik: 5 božičnih.

Hladnik: 2 božična slavospeva za soli, zbor in orgle.

Hladnik: Gloria in excelsis Deo (3 božične pesmi). Nekatero med naštetimi Hladnikovimi so precej lepe, nekatere manj; treba izbirati. Rabne so vse.

Ivan Zupan: 13 pesmi (preproste, lepe).

Bervar: 3 pesmi (dobre, lahke).

V Lebanovi zbirki »Cerkvenih pesmi« ena lepa Dolinarjeva.

Sicherl: Riharjevi in drugi bož. napevi (preproste, čedne skladbe).

Mihelčič: 5 božičnih (lepe).

Chlondovsky: 4 božične (par prav lepih).

Grum: 5 pesmi (preproste, porabne).

Sattner: 2 pesmi (boljše vrste).

Sattner-Premrl: 2 božičnici (prva porabna bolj za domače oz. društvene božične prireditve, druga tudi za cerkev).

V dr. Kimovčevi zbirki »Rihar renatus« dve lepi Riharjevi.

Iz prilog »Cerkv. Glasbenika« omenjam zlasti:

3 P. Ang. Hribarjeve (1903),

4 dr. Kimovčeve (1906),

4 Sattnerjeve (1910),

2 Hochreiterjevi (1913)

in nekaj mojih v zadnjih letnikih.

Posebej omenjam tudi pesem »Glej zvezdice božje« v 12. št. 1. 1897, ki jo je zložil Josip Pavčič starejši¹, oče Josipa Pavčiča, profesorja na konservatoriju Glasbene Matice v Ljubljani in znanega skladatelja.

¹ Rojen je bil 19. marca 1844 v Škocijanu pri Turjaku, kjer je bil njegov oče učitelj in organist. Šolal se je v Celju in Ljubljani, kjer je dovršil učiteljske z najboljšim uspehom. Od 11. nov. 1862. dalje je neprestano služboval v Vel. Laščah. Kot izvrsten glasbenik je oskrboval tudi cerkveno petje in godbo in zložil mnogo mašnih, Marijinih, božičnih, velikonočnih in drugih pesmi. Umril je 27. febr. 1895. (Prim. »Učiteljski Tovariš« 1895, št. 6.) Pisec teh vrst sem pred kratkem imel priliko videti več božičnih skladb Jos. Pavčiča starejšega (njegove rokopise) in sem se resnično razveselil izredno lepih, a do sedaj žal le malokomu znanih skladb. Prav bi bilo, da izejajo omenjene skladbe čimprej tudi v tisku.

Končno omenjam, da je skladatelj Marij Kogoj priredil lansko leto zbirko božičnih pesmi starejših slovenskih skladateljev, ki pa do sedaj — najbrž vsled nekoliko pretežkega in nenavadnega stavka — žal še ni našla založnika.

b) **Z a m o š k i z b o r :**

Nekaj pesmi v prilogah »Cerkv. Glasbenika«, nekaj v Foersterjevih kantikah in v Grumovi Pesmarici.

(Dalje prih.)

O uglasitvi bronastih zvonov istega zvonila.

Ivan Mercina.

Že iz srednjega veka razločujemo po uglasitvi tri vrste zvonil (zvonov v enem zvoniku določenih za skupno zvonjenje):

1. **Harmonična zvonila**, to so taka, ki vsebujejo glasove durovega ali molovega trizvoka; n. pr. *c, e, g* ali *d, f, a* ali *d, f, a, d*.

2. **Melodična zvonila**, to so taka, katerih glasovi slede v diatonični zaporednosti (škali); n. pr. *c, d, e* alic, *d, e, f*.

3. **Harmonično - melodična (mešana) zvonila**, to so taka, ki združujejo obe prvi vrsti; n. pr. *c, e, g, a* ali *c, d, e, g* ali *d, f, g* ali *d, f, g, a*.

V nekaterih krajih se daje prednost harmoničnim, v drugih pa melodičnim zvonilom. Tudi pri tej izbiri ima šega važno besedo. Melodična zvonila so v navadi v Italiji, na Tirolskem, v Franciji, Belgiji, v Nemčiji ob Renu; harmonična zvonila pa se nahajajo posebno v bivši Avstro-Ogrski in na Saksonskem. Ker smo Slovenci zagozdjeni med Nemce in Italijane in nismo imeli doslej slovenskih zvonarn, so imeli slovenski kraji harmonična in melodična zvonila, kakor so bili bližnji nemškimi ali italijanskimi zvonarnam. Tako prevladujejo na Primorskem melodična zvonila, na Kranjskem in drugod pa harmonična. Seveda ima pri izbiri uglasbe zvonov važno besedo zvonar, ki vpliva na cerkveno predstojništvo in občino, da se odloči za tisto vrsto zvonil, ki je zvonarju ljubša, ker ima v njej večjo izkušnjo zaradi večjega števila istovrstnih zlitih zvonov. Zato priporočajo laški zvonarji melodična zvonila, nemški (k tem prištevam tudi bivšega g. Samasso) pa harmonična.

Na vprašanje, katero zvonilo ima prednost, je odgovoriti: **melodično in mešano**, ker ju priporočajo najboljši zvonoslovci. V pojasnilo naj služijo nastopne vrstice!

Da nima harmonično zvonilo pravega smisla, nam priča že njegovo ime. **Harmonija** je namreč istočasno, lepo in umetno so-glasje več glasov. Harmonično uglašeni zvonovi bi morali torej tako skupno zvoniti, da bi vsi istočasno, hkratu bili. Kakor hitro preneha istočasno bitje in nastane zaporedno in posamno, ne more biti več govora o harmoniji, ampak nastopi melodija.¹ Takega zvonjenja, da bi vsi zvonovi

istočasno bili, ni pa nikjer, temveč ravno narobe. Izkušnja me uči, da pazijo ravno v krajih, kjer imajo harmonična zvonila, posebno na to, da ne udarjajo zvonovi istočasno, ampak po velikosti lepo po vrsti in zaporedoma. Tako zvonjenje pa bije v obraz harmonični uglasbi ter ji s silo načevlje znak melodičnosti; kajti melodijska je lepa, na določni učinek preračunjena zaporednost glasov. Najboljši dokaz za prednost melodičnega zvonila nam daje torej zaporedno, povrstno zvonjenje zvonov.

Ako si ogledamo postopanje glasov v melodiji, v kateri si bodi, brez ozira na njeno spremljanje (po drugih glasovih), najdemo takoj, da v njej zelo prevladuje diatonično postopanje glasov nasproti harmonični, dočim čutimo v melodiji poštnega roga ali vojaške trobente (pri koračanju) neko suhoparnost, neko praznoto ravno zato, ker je v tej melodiji postopanje glasov izključno harmonično. Če obrnemo ta glasovni vtis na zvonove, moramo priznati, da vsebuje tudi zvonjenje harmonično uglašanih zvonov nekaj praznega, nekaj suhoparnega.

Ker so postranski (aliquotni) glasovi v vsakem dobrem zvonu uglašeni harmonično (terca, kvinta, oktava) ter se z glavnim glasom (na krilu) istočasno glasijo, je harmonični element v zvonilu že zadoštno zastopan (tolikokrat, kolikor je zvonov), in ga ni treba prav nič še pomnoževati s harmoničnim uglaševanjem zvonov v glavnih glasovih.

To dejstvo so upoštevali tudi že v srednjem veku, kakor sodi imenitni zvonoslovec Herm. Wrede, ki pravi: »Zdi se, da so bila melodična zvonila v sekundah v srednjem veku splošno bolj priljubljena nego harmonična v tercah.« — V mesečniku »Die Orgel« piše glasbenik Joh. Diebold: »Harmonična zvonila so se vtihotapila prav posebno v južno Nemčijo še le z zablodo in s posvetnjenjem krščanske umetnosti vzporedno z bujno cvečičo, ali prav brezmiselno, trivialno instrumentalno glazbo.« — K. Walter, kralj. glasb. učitelj, škoifijski nadzornik zvonov in orgel, piše: »Neka čudna prikazen je, da si volijo protestantske občine skoraj izključno to zvonilo durovega trizvoka za svoje cerkve, dočim se zdi, da si namenoma ne nabavljajo očitno lepših in učinkovitejših diatoničnih (melodičnih) zvonil ter jih prepuščajo katoličanom.«

Harmonična zvonila imajo kot taka vsebovati le intervale raznih akordov. Število akordov je seveda veliko, ali od vseh sta za zvonove uporabna le dva: durov in molov trizvok; kajti le ta dva vsebujeta zgolj konsonantne intervale. Vsi drugi akordi imajo nekonsonantne, zmanjšane ali zvečane intervale, ki se v zvonilih ne morejo uporabljati, ker ti akordi kot sklepni akordi našega sluha ne zadovoljujejo, ampak naš sluh zahteva, da jim sledi kot sklepni akord eden gorenjih trizvokov. Zato pa vzbujajo v našem sluhu vsa harmonična zvonila vtis enolič-

¹ To, da postane takozvano »harmonično zvonilo« ravno vsled zaporednega zvonjenja kolikortoliko melodično, smo omenili in poudarili že v »Cerkv. Glasbeniku« 1921, 7. in 8., stran 58. Uredništvo.

nosti, enoglasnosti, ker je pri njih raznovrstnost izključena in ker so vsa uglasjena le na dva načina: v durovem ali molovem trizvoku.

Ker pa obsegata ta dva akorda samo tri različne glasove, zato bi se morala harmonična uglasba uporabljati le pri zvonilih dveh ali treh zvonov. Zaradi tega imajo tudi harmonična zvonila, obsegajoča štiri zvonove, samo tri različne glasove; četrti (mali) zvon ima istoimni glas (oktavo) z velikim zvonom. Ker pa oktava tako soglašja s primo, da jo naš sluh občuti kot en sam glas, zato je harmonična uglasba štirih zvonov nekaka potrata, ker četrtega (malega) zvonu ne slišimo kot poseben, različen glas, ampak kot neko ponovitev ali podvojitve glasu velikega zvonu.

K. Walter trdi: »K najslabšim sestavam za štiri zvonove spada glasovno razmerje c, e, g, c!« In stolni korar v Mogunciji G. V. Weber meni o tej sestavi: »Dva manjša in trije manjši zvonovi se glase sami zase brez velikega — za to ne najdem primernejše besede — bedno in obupno; le z nevoljo in zoprnostjo je mogoče tako zvonilo poslušati. Tudi vsi štirje zvonovi skupaj ne delajo dobrega vtisa; ni se pri tem mogoče iznebiti občutka in želje: Da bi vendar najmanjši zvon enkrat utihnil, saj je le za to, da druge moti na najobčutnejši način!«

To mnenje je popolnoma upravičeno. Mali trije zvonovi (v sekstnem akordu) tvorijo harmonično jako prazno soglasje, kateremu manjka podlaga: prima (tonika). Med malima zvonovoma je razdalja (kvarta) prevelika, ker presega terco, in se v njiju skupnem zvonjenju znaka (glavnih) glasov preostro in preobčutno razlikujeta. Posebno je ta razlika med velikim in malim zvonom (oktava) naravnost neznosna. Glas malega zvonu se čuti nasproti velikemu zvonu kot — bodi mi dovoljena ta primera — nekako bevskanje malega psička. — Zato opominja K. Walter: »Ako se ima sestaviti za veliko cerkev štiriglasno zvonilo, ni paziti le na to, da je poleg izbere in razvrstitve intervalov, ki v vsakem dobrem zvonilu ne presegajo terce med bližnjima zvonovoma, ampak ozirati se je tudi na glasovno razdaljo med največjim in najmanjšim zvonom. Nasproti težkim, nizkim zvonovom stopajo neprijetno v ospredje premajhni zvonovi s svojimi visoko-svetlimi glasovi ter odtegujejo zvonilu resnost in dostojnost. Zato ne sme biti pri združitvi štirih zvonov nikakor prekoračen obseg sekste.«

Razen tega povzroča velika razlika v teži velikega in malega zvonu še druge neugodnosti. Mali zvon ima vsled svoje pičle teže (8 krat do 9 krat lažji) tako šibek glas, da ga le v količkaj obsežnejši cerkveni občini ob periferiji ni kaj slišati. Slišati ga ni pa tudi v bližini, kadar zvoní skupno z drugimi zvonovi (posebno z velikim), ker mu mnogo večji tovariši docela zakrivajo glas. Tak zvon je pač le za parado in ne odgovarja svoji nalogi.

Gori je bilo rečeno, da se zlivata v našem sluhu prima in oktava (veliki in mali zvon) v en glas. To dejstvo povzroča, da je naš sluh zelo

občutljiv za vsako, tudi najmanjšo nenatančnost in diferenco v čistoti intervala teh dveh glasov. Zato v nobenem drugem intervalu pomanjkljivosti tako hitro ne zaznamo in malenkostne diference tako težko ne prenašamo kot primo in oktavo.

Ker so zvonovi enega zvonila različno veliki, kolebajo (nihajo) tudi pri zvonjenju različno hitro, t. j. čim manjši je zvon, tem hitreje koleba in tem pogosteje bije. To različno hitro bitje ni naših prednikov nič motilo in marsikje tudi naših sočasnikov ne žali. Zvonoslovci smatrajo tako različno hitro zvonjenje za naravno in trdijo, da tvori ravno večkratno bitje manjših zvonov in neenakomerno menjavanje v bitju vseh zvonov različnejše zvonovne melodije, dočim je v umerjenem, zaporednem, povrstnem bitju zvonov vedno le ista melodija, osobito, ako to bitje sledi vedno v istem redu (po velikosti zvonov), kakor je obče običajno. Res, da se zgodi, da pri takem neumerjenem zvonjenju udarita zdaj pa zdaj dva zvonova hkratu, ali to sluha nič ne žali, ne le, ker se to le poredkoma godi, ampak tudi zato, ker bi morali zvonovi v harmoničnih zvonilih — odgovarjati bistvu harmonije, kakor rečeno — vedno istočasno biti. V melodičnih zvonilih pa tvorijo hkratne sekunde prav kot v glasbi prijetne dissonance, ki delajo melodijo zvonovnih glasov še le prav prijetno, raznovrstno in zanimivo. Pa bodi si, da stoji tudi v tej zadevi ljudstvo pod vplivom mode, ali bodi, da se hoče zvonjenje prienačevati pritrkavanju, dejstvo je, da se vedno bolj širi navada umerjenega, zaporednega zvonjenja (kolebanja) zvonov.

V to svrhu pa morajo biti zvonovi primerno obešeni, to je, kar manjka manjšemu zvonu velikosti (dolgesti) — vsled česar toliko hitreje koleba, kolikor manjša je razdalja njegovega spodnjega roba (pod krilom) od vrtilišča — to se mora nadomestiti s primerno navzdol podaljšano obliko njegovega jarma, da postane ona razdalja pri vseh zvonovih enako velika.

Enakomerno kolebanje zvonov se tudi doseže tako, da se jarmom da oblika, ki omogočuje, da se postavlja vrtilišče različno nizko pod koreniko zvonov. Tako razločujemo v obešanju zvonov dva načina: »z letečim kembljem« in »z vrženim kembljem«.

V želji, doseči pri vseh zvonovih enakomerno kolebanje, se pa prehaja večkrat v pretiravanje, ki udejstvuje zvonovom mnogo preveč počasno kolebanje, čegar posledica — redko bitje zvonu — naj bi vzbujalo v našem sluhu občutek, da je zvon večji, nego je v resnici. S tem pa se prehaja z dežja pod kap. V harmoničnih zvonilih, v katerih je razlika teže malega zvonu proti velikemu mnogo večja, nego v melodičnih, je bitje malega zvonu tako redko, da zvonjenja tega zvonu ne čutimo več kot kolebanje, ampak kot bitje kemblja z roko ob zvon. Ta občutek sem pa imel vselej, ko sem slišal umerjeno zvoniti mali zvon štiriglasnega harmoničnega zvonila. (Konec prih.)

Pregled savremene talijanske glasbene literature.

P. B. Sokol, franjevac.

(Dalje.)

XVIII. izdanja Carische C. Milano (Via Lazaretto Nr.3). — 1.) M. E. Bossi: »Cantilirici« ad una voca con accompagnamento di pianoforte. la Serie op. 116 L. 4 — Ila Serie op. 121. Fasc. 1°. L. 2.50. — Fasc. 2°. L. 2.50.

2.) G. Calcaterra: a) Trois Mélodies pour Chant et Piano. — L. 2. — b) Melodie ad una voce con accompagnamento di pianoforte. — L. 3.

Više smo puta govorili na ovom mjestu o M. E. Bossi kao glasovirskom i orguljaškom skladatelju. Danas prinašamo njegove lirske popijevke za solospjev i glasovir e bi naši cij. čitatelji i po njima upoznali velikog glazbenika, pravog umjetnika, duboko izobraženu glazbenu dušu. Da se uzmogne njega u redu pjevati i postići željene učinke, sam pjevač mora biti glazbeno izobražen i vješt interpretaciji klasika, jer je melodija neprisiljena, dugog poteza, duboke misli, koja izvire iz toplog duboko osjećajućeg umjetničkog srca, kojemu je banalnost tuda. Glasovirska je pratnja redovito jednostavna, ali ona zgodnom ritmikom i majstorskim izmjenjivanjem harmonije potpuno odgovara svojoj svrsi te s melodijom sačinjava klasičnu cjelinu. Preporučio bi ih svakomu osobito solistima, jer ako ne poznaju talijanskog jezika, poznavat će engleski ili njemački, pošto su stavljene riječi u ta tri jezika. Isto su tako izdane »Melodie« Calcaterra a u »Trois Mélodies« stoji francuski mjesto talijanskoga. I ovo su zgodne zbirke sa dugom, naravnom melodijskom niti i skrbno izrađenom, bujnom, potpuno samostalnom glasovirskom pratnjom, koja je prava umjetnina i svečano ruho melodiji.

XIX. Izdanja G. Zanibon — Padova (Piazza Unitá d' Italia Nr. 24). — 1.) L. Bottazzo: Messa in onore di S. Dorotea (2-glasno uz pratnju orgulja ili guslačkog orhestra — L. 3. — 2.) O. Ravello: a) Missa Pacis (Za tri jednaka glasa — L. 2.50. — b) Canto mistico (Za guslački orhestar i orgulje — L. 2.50 — Pojedini glasovi L. 0.30. — c) Andante (Za guslački kvintet i orgulje — L. 2. Glasovi L. 0.30. — d) Meditazione (Za klarinet i guslački orhestar — L. 2.50. — Za klarinet L. 1, za glasove L. 0.30.). — 3.) L. Bottazzo: »Laudate Eum in chordis et organo« — L. 8.

O Bottazzo i Ravello bilo je više puta govora, jer oni su glavni, koji već toliko godina popunjavaju repertoire talijanskih crkava. Ove njihove nove mise oduševit će tamošnje slabije korove, pa je dobro, da ih i naši upoznadu. Ravello je napisao kratku i laganu misu bez partije, ali za potrebu može se s glasovima pratiti. U »Gloria« je umetnuo nekoje stavke koralne mise XV., a u »Credo« iz broja II. No on je najviše zadržao crkvenu glazbu svojim orhestralnim kompozicijama, jer se je u tonu ćutila najveća praznina. Čudit se je, da se je ovomu dosada tako

malo obzira posvećivalo. Skladbe su mile, nježne ali do prigode uzvišeno bučne pa ih svakomu kao veoma podesne preporučam. Stil je lagan. Zbirka Bottazzovih orguljaških skladba (ili za harmonij): »Laudate Eum in chordis et organo« kao da je napisana za naše seoske orguljaše: — lagana a veoma zanimiva za njih i za puk. Tu će naći veselih komada (Sedam komada za svečani ulaz — Osam svečanih koračnica), nježnih (Pet pastoral), ozbiljnih (Sedam molitava) i ostalih raznovrstnih za sve prigode i djelove svete mise (U sve 53 komada), sve melodijozno i zanimivo a k tomu lagano. Mnogim će orguljašima ova zbirka postati »Vade mecum«. Pošto pedal nije obvezatan, to se sve skladbe mogu i na harmoniju izvesti.

Kod istog su nakladnika izašla »Tria motecta« od P. C. Casini, franjevca: a) Vox Domini — L. 1.50. b) Tu es sacerdos — L. 1.50. c) Protector noster — L. 1.50. — Sve su tri kompozicije napisane za Kontraalt—Tenor—Bas uz obligatnu orguljašku pratnju. Prvi je motet napisan za posvetu novih zvona a kako je taj slučaj i kod nas na dnevnome redu, je valja opskrbiti crkve zvonovima, što su joj za vrijeme rata oduzeti bili, to je kao naručen za nas. Riječi su vzete iz Psalma 28 »Glas Gospodnji vrhu voda mnogih, glas Gospodnji u veličanstvu itd.« Uzvišenim riječima glazba dostojno odgovara pa će potpuno pristati svečanom činu. Drugi je dio lijepo izveden u formi fughette. Druga su dva moteta prigodnice za mladu Misu ili misnički jubilej. Odlikuju se istim vrlinama: jasnom-sočnom melodijom, samostalnim vodenjem dionica i primjerenom orguljaškim pratnjom. P. Casini znade eto lijepo crkveno pisati, premda je on od stare talijanske škole. Prije reforme Pija X. napisao je mnoštvo orguljaških kompozicija većinom kod Carisch e C. (Milano) izašlih, ali nažalost nije ih moguće preporučiti. Stoga nam je baš ugodno bilo upoznati njegova nova djela, kojima u reformističkom pokretu hoće i on da sudjeluje. (Nastavit će se.)

Organistovske zadeve.

1. Seja org. podpornega društva v Ljubljani 12. jan. 1922.

Predsednik poroča glede prošenj, ki jih je društvo poslalo na vladno in na škof. ordinarijat. Na vlogo, naslovljeno na pokrajinsko vladu, oddelek za prosveto in vere, naj bi država plačevala organiste iz državnih sredstev, je došlo predsedniku zasebno obvestilo vladnega referenta msgr. Steske. Glasom tega obvestila pokrajinska vladna vloga ni mogla ugodno rešiti, ker manjka za sprejem organistov v kategorijo državnih uslužbencev doslej vsaka podlaga. Pač pa je pokrajinska vladna za sedaj predlagala osrednji vladi, naj bi organistom po vsej Sloveniji dovolila draginjsko doklado mesečnih 500 kron. Da bi se mogla organistom dovoliti stalna državna plača, bi se morala prošnja predložiti morda po posredovanju poslancev narodni skupščini, ki bi mogla tak zakon sprejeti, za kar pa za sedaj ni mnogo upanja. Predsednik poroča, da se je v zadevi obrnil na poslanca

Skulja, a še ni dobil nikakega odgovora. Za enkrat treba počakati, kaj ukrene osrednja vlada na prej omenjeni predlog naše pokrajinske vlade.

Na drugo vlogo, oddano pokrajinski vladi potom škof. ordinarijata in priporočeno od načelnika komisije za uredbo organistovskih plač, kanonika dr. Kimovca, naj bi se organisti nastavljali kot učitelji petja na ljudskih šolah, je došel društvu od pokrajinskega namestnika Ivana Hribarja sledeči odgovor:

»Prošnji z dne 24. novembra 1921, da bi se organisti nastavljali kot učitelji petja na ljudskih šolah, žal ne morem ugoditi iz teh-le razlogov:

1. Pouk v ljudski šoli mora biti enoten in sosreden; zato ga vodi praviloma v vseh predmetih razredni učitelj, ki si mora pridobiti za vse predmete formalno usposobljenost. Le izjemoma poučuje v kakem razredu posamezen predmet drug učitelj iste šole. Za petje pa so vsi ljudskošolski učitelji z malo izjemami formalno usposobljeni.

2. Organisti nimajo predpisanega zrelostnega izpita na učiteljskih in usposobljenostnega izpita za ljudske šole; zato jih učna uprava po čl. 107. dokončnega šolskega in učnega reda ne sme nastavljati na ljudskih šolah.

V sili bi se mogli organisti uporabljati kot pomožni učitelji petja na ljudskih šolah; a niti za to uporabo niti za stalno namestitev organistov kot učiteljev petja na ljudskih šolah ni v državnem proračunu kritje predvideno.

Pokrajinski namestnik: Ivan Hribar l. r.

Predsednik poroča, da je vlada nakazala društvu podporo v znesku 1569 dinarjev 84 para (6179 K 36 vin.). Odbor sklene, da bo to podporo razdelil najpotrebnejšim članom, ki pa naj pošljejo društvu tozadevne prošnje. Na podlagi prošenj se bo vladna podpora razdelila v prihodnji seji.

Prošnjo glede nastavljanja organistov od strani org. podp. društva je škof. ordinarijat ugodno rešil in objavil rešitev v Škofijskem listu 1921. 11.

Prebero in pretehtajo se pravila društva organistov in glasbenikov za Slovenijo in Medjimurje s sedežem v Petrovčah pri Celju. Glede nekaterih točk izreče odbor svoje pomisleke. V splošnem je odbor mnenja, da naj pristopi novemu društvu le, kdor sam hoče. Naše društvo kot tako pristopi k novemu društvu kot član, toda le s pogojem, da se predvsem in na vsak način spremeni točka č § 2 društvenih pravil, ker ta točka povdarja potrebo odprave bire, s čimer odbor org. društva v Ljubljani ne soglaša, uvidevajoč velik, neprecenljiv pomen današnje bire. Z odpravo bire bi bila večina organistov občutno prizadeta, nekateri pa bi bili na ta način uničeni.

Kot nov član je pristopil k društvu Ludovik Peterlin, organist na Robu pri Vel. Laščah.

Premembe v organistovskih službah. Izpraznjena organistovska mesta.

Jeseni l. 1921. sta nastopila organistovski službi: Anton Bižal, absolvent orglarske šole v Ljubljani, v Borovnici; Danilo Cerar v Toplicah. Bivši organist na Homecu Josip Gostič je stopil v pevski zbor opere v Ljubljani. Pavel Jerman je prišel iz Št. Vida pri Stični na Homec, Franc Kovačič od sv. Lucije (Prim.) v Št. Vid pri Stični, Franc Gerden iz Črnuč v Dol pri Ljubljani, Franc Mihelčič iz Bleda v Soro. Filip Lokan, organist iz Koroškega, je prevzel organistovsko službo v Šmartnem pri Litiji, I. Bernot, sin l. 1921. umrlega organista v Štranjah pri Kamniku, je nastopil službo ravnotam.*

* Vljudno in nujno prosimo župne urade oz. organiste same, da društvu organistov in pevovodij v Ljubljani, oz. uredništvu našega lista vselej takoj javijo vsako izpremembo v organistovski službi.

Organista so še pred kratkim iskali: na Črnučah pri Ljubljani, na Mirni, v Bevkah pri Vrhniki. Kdor bi rad dobil službo, naj se obrne na tamošnje župne urade.

Koncertna poročila.

I. Koncerti v Ljubljani. — 18. dec. 1921. je po presledku več let nastopilo v Ljubljani v koncertu hrvatsko pevsko društvo »Kolo« iz Zagreba. To l. 1862. ustanovljeno društvo se je v zadnjem času, odkar ga vodi Oskar Smodek, kapelnik zagrebškega narodnega gledališča, v umetniškem oziru zelo povspelo in nič ne zaostaja za »Lisinskim«. Pevski zbor, približno 80 pevk in pevcev, ima prvovrsten material. Izvajal je izbrane moške, mešane in ženske zборе čeških, poljskih, ruskih, srbskih, hrvatskih skladateljev in eno prekmursko narodno »Prelepo je ravno polje«, prirejeno od dr. Kimovca (Izšla v »Pevcu« 1921. 5. 6.). Koncert je krasno uspel in občinstvo naravnost navdušil. Koncertu je prisostvoval hrvatski skladatelj Dobronić in slišal svoj lep, modern mešani zbor »Čobani in Sojčica«. — 4. jan. 1922. se je vršil prvi koncert v filharmonični dvorani, odkar je prešla v slovensko posest. Izvajali so ga: Jan Šlais, profesor konservatorija »Glasbene Matice« (gosli), Ruža Deylova, pianistinja iz Prage, (bivša profesorica konservatorija v Kišinevu), in Marija Röhthl-Nostis, koncertna pevka (sopranistinja). Šlais virtuožno obvladuje gosli. Njegova igra je energična, ognjevitá. Igral je Griegovo sonato v G-duru, Mendelssohnov koncert v E-molu, — (tega bomo kmalu vsi na pamet znali; tekem zadnjih par let smo ga slišali nič manj kot štirikrat) — par krajših komadov Glazunova in Kjuja ter Sarasatove Ciganske melodije. Deylova je bodisi kot spremljevalka, bodisi samostojno v Chopinovi baladi (F-mol) manj zadovoljila. To pa najbrž vsled utrujenosti od dolge vožnje. Tudi Röhthl je imela le delen uspeh. Lajovčeva samospava »Serenada« in »Pesem o tkalcu« ji nista kaj prikladna, boljše se ji je posrečila Pavčičeva »Uspavanka«. Najbolje, res lepo in besedilu primerno je podala Pavčičevo pesem »Ciciban—Cicimj«. Treh samospevov, ki je pela proti koncu koncerta (Konjovič, Dvořak, Dell Aqua), nisem več čul. Taka nagota, s kakršno je ta pevka nastopila, odločno ne spada na koncertni oder. To je prvič neokusno, postalo bi pa lahko škandalozno. — Velik umetniški užitek je nudil koncert 9. jan. v isti dvorani, ki sta ga priredila naša slovenska virtuoza z Dunaja, pianista Anton in Klara Trost. Trost je igral sijajno, mojstrsko. Lepšo, bolj dovršeno, bolj plastično in poglobljeno igro si je težko predstavljati. Igral je obsežno Bach-Busonijevo Chaconno, ki je donela kot orgle. Razun tega je izvrstno podal Novakovo balado po Byronovem Manfredu, dve Debussyjevi programatični prelestni skladbi »Zlate ribice« in »Vrtovi v dežju« ter dodal še en iskren nežnoliričen komad. Njegova soproga je igrala Beethovno sonato v As-duru op. 110 in skupno z Antonom Sant-Saensov koncert v G-molu. Njena igra seveda ne dosega tiste višine kot Antonova, je pa gladka, solidna, priznanja vredna in se z užitkom posluša. Koncert bi bil zaslužil večji obisk. Ali se bo naše občinstvo v tem oziru kdaj poboljšalo? Upajmo! — Dr. Josip Čerin je dal 12. jan. v unionski dvorani s svojim orkestrom II. simfonični koncert, ki je bil topot precej dobro obiskan. Na sporedu je bila predvsem Mozartova Jupitrova simfonija. Mozart uporablja le mal orkester, ki pa pride tudi še danes do veljave. Kako mnogo zaležeta n. pr. po ena sama flauta in oboa, fagot, par rogov in trobent! Najlepi je prvi stavek; tudi izvajali so ga izredno točno in gorko. Andante je kar moč ljubeč, menuet bolj vsakdanji, sklepni stavek pa znamenit po četvorni fugi. Mozartova simfonija se je izvajala v Ljubljani topot baje petič. Gospa Lovšetova, solistinja narodnega gledališča, je pela dva najnovejša dr. R. Straussova slavospava. V njih ima veliko vlogo orkester. Obe skladbi bi se ugodno in z užitkom poslušali tudi kot simfonični pesnitvi brez petja. Pevski part, ki se naglo razvija, ni prišel dovolj do veljave. V to svrhu bi morala ali pevka raz-

polagati z močnejšim glasom ali pa bi orkester moral biti manj glasen. A bodi to kakoržekoli, petje gospe Lovšetove je bilo jasno in zvonko kot vselej. Izmed naslednjih simfoničnih skladb sta občinstvo najbolj razvneli Dvořakova »Opoldnevica« in Glinkov, od Rimskega-Korzakovega najno instrumentirani *Caprice brillante*. Emil Adamičeva ravnokar zložena suita »Ah, mladost ti moja, kje si?« (Oton Župančič), posvečena spominu pokojne matere, nudi zanimivo, eksotično moderno glazbo. Ima pet primeroma kratkih stavkov, ki bi semtertje pač potrebovali še nekoliko predelave in zrejšega ustaljenja. Vsebinsko je suita v glavnih obrisih dobro pogodena. Posebno izrazit se mi zdi v tem pogledu II. stavek »Mož z medvedom« in nastop »Zelenega Jurija« v V. stavku. Instrumentacija kaže precejšnjo rutino v splošnem, in dokaj zmisla za pestre barve v raznih instrumentalnih skupinah. Za tolikanj raznoličen in tudi na modernih skladbah in celo novitetah bogat simfonični koncert smo kapelniku dr. Čerinu vso hvalo dolžni. — 23. jan. je bil III. komorni večer kvarteta »Zika«. Zikovci: Zika Rihard, Sancin Ivan Karel, Černy Ladislav in Zika Ladislav, ki se v Ljubljani že dalj časa niso oglasili, pač pa tekom tega časa koncertirali v Pragi, na Dunaju itd., so izvajali na svojem III. tukajšnjem komornem koncertu tri odlične skladbe: Smetanov kvartet e-mol »Iz mojega življenja«, Beethovnov kvartet G-dur, op. 18. št. 2 in skupno s prof. Jankom Ravnikom (klavir) Dvořakov klavirski kvintet v A-duru. Žal, da poročevalec — vsled bolezni zadržan — nisem mogel slišati tega koncerta. Znano pa mi je, da je bil koncert »Zikovcev« v dvorani »Filharmonične družbe« topot popolnoma razprodan in je izborno uspel.

II. Koncerti drugod. — Zlatko Baloković je 21. nov. 1921. koncertiral v zagrebški stolnici. Sodelovali so: Maja Strozzi, Luiza Holubova, Franjo Dugan in Vaclav Huml. — Hrvatsko pevsko društvo »Kolo«, je pred koncertiranjem v Ljubljani priredilo koncerte v Beogradu, Subotici in Osijeku. V Beogradu je prejelo od kralja odlikovanje: red sv. Save III. r. — Pianist Anton Trost je pred koncertiranjem v Ljubljani dal koncerte v Celju, Ptuju in Zagrebu. Njegova soproga Klara je koncertirala po Češkoslovaškem. — Pevski zbor lužiških Srbov je priredil v Pragi več prav dobro uspešnih koncertov.

S. P.

Dopisi.

Ljubljana. Cerkev viteškega reda Marije Pomočnice v Križankah. Lansko leto 19. novembra je poteklo 12 let, odkar delujeva v tej cerkvi. Ker dosedaj o tej cerkvi glede cerkvene glasbe še noben organist ni poročal, naj sledi kratko poročilo, kaj smo se dosedaj naučili in izvajali. — Latinske maše: Rihovsky: missa loretta, missa pastoralis; Faist: 5. maša v d-molu, Gruber: jubilejna maša op. 105, missa mater dolorosa, missa dominicalis II; Foerster: missa solemnis, missa st. Caeciliae; Sattner: missa seraphica; Grisbacher: rosa mystica, stella maris; Stehle: Preismesse Salve Regina; Brosig: 4. maša v F-molu; Hahn: 6. maša v G-molu, Kempster: op. 9 v D; Goller: missa st. Aloysii; Kimovec: missa de Angelis; Gladich: missa angelica v Es; Mitterer: missa St. Salvatoris; Lipp: Schutzengelmesse; Meurer: missa de Concept. B. M. V.; Kalm: missa St. Caeciliae, in Wagner: missa jubilate Deo. Requiem smo peli: Rihovsky: v d-molu, Obersteiner: v E-molu, Premrl: v C-molu, Gruber: v Es-duru, c-molu, d-molu, Meurer: v d-molu in Seyler v Es-duru. Te Deum: Schöpf v D, Gruber op. 123 v C, Foerster v G (po motivih zahvalne pesmi), Foerster v G (rokopis), Edenhofer (enoglasno z vpletenim koralom), Witt v C-molu in P. H. Sattner v a-molu. — Druge skladbe, kakor: mašne, Marijine, obhajilne, božične, postne, velikonočne, adventne itd. pojemo od naših, kakor tudi tujih skladateljev. Istotako tudi Tantum ergo, graduale in ofertorije. Pevske vaje imamo redno vsak teden po eno uro. Ob vseh večjih praznikih izvajamo latinske maše instru-

mentalno, popoldne namesto litanij pojemo pa slovesne vespere. Prospekt naših orgel je moral tudi v vojsko in »njega še dosedaj odkoder ni«. Nadomestitev je v teh časih zelo pereče vprašanje; zato treba potrpeti, da nastopijo boljši časi. Bog daj kmalu!
Anton Lavrič, dirigent; Ana Lavrič, organistinja.

Razne vesti.

* Fran Ser. Vilhar — Kalski, eden najzaslužnejših jugoslovanskih skladateljev, je 5. jan. 1922 obhajal svojo sedemdesetletnico. Vilhar je bil rojen v Senožeah na Notranjskem. Njegov oče Miroslav, slovenskemu ljudstvu tolikanj priljubljeni pevec in skladatelj, mu je bil v glasbi prvi učitelj. Pozneje se je Vilhar izobraževal na praškem konservatoriju. Po končanih študijah je služil na raznih krajih našega juga kot organist, kapelnik in glasbeni učitelj. Sedaj biva že mnogo let kot profesor glasbe v pokoju v Zagrebu. Svoje skladbe, največ svetne: mešane, moške zборе, samospeve, skladbe za klavir itd., je izdal v treh obširnih knjigah. V drugi knjigi se nahaja njegova Hrvatska maša za mešani zbor in orgle, obstoječa iz sedmih spevov. Potem je izdal dva zvezka zborovskih skladb z naslovom: »Balkanska Vila, zbirka fantazijâ na osnovu hrvatskih, slovenskih, srbskih in bugarskih pučkih popevaka« in »Balade« za samospeve in zборе s klavirjem oz. orkestrom. Zložil je do sedaj že štiri opere in dve opereti. Več njegovih skladb je izšlo v izdajah naše »Glasbene Matice«, v »Novih Akordih« in drugje. Mnoge njegove pesmi, kot n. pr. »Slovenec, Srb, Hrvat« in druge so prešle narodu v meso in kri. Mnogozasluznemu skladatelju Franu Serafinu Vilharju kličemo ob njegovi sedemdesetletnici: Se na mnoga, blagoslova božjega in čim najlepših glasbenih plodov polna leta!

* Skladatelj Marij Kogoj je pričel na podlagi svoje še neobjavljene knjige predavati o zgodovini slovenske glasbe na konservatoriju Glasbene Matice v Ljubljani.

* Glasbena Matica v Ljubljani je 14. jan. 1922 otvorila pevsko solo.

* »Pevska zveza« v Ljubljani je izdala Pevčevo pesmarico. I. letnik. Uredil dr. Frančišek Kimovec. Pesmarica obsega 36 pesmi, ki jih je priobčil v glasbeni prilogi »Pevce« v l. 1921. Pesmi so zložili oz. priredili: Emil Adamič, Bajuk, Jenko, Kimovec, Klemenčič, Kogoj, Lukman, Premrl, Sattner in Vodopivec. Cena pesmarici: 6 dinarjev. Naroča se pri Pevski zvezi v Ljubljani, Ljudski dom.

* Ustanovna skupščina »Zveze slovenskih pevskih zborov« se je vršila 6. jan. t. l. v »Glasbeni Matici« v Ljubljani.

* Svetovnoznan skladatelj Kamilo Saint-Saens je nenadoma umrl 17. dec 1921 v Algieru, star 87 let. Bil je najodličnejši predstavitelj francoske moderne glasbe. Po dovršenih konservatorijskih in zasebnih glasbenih študijah je deloval od l. 1855—1877 kot organist in učitelj cerkvene glasbe v Parizu, v svojem rojstnem mestu. Pozneje je živel le kompoziciji, oz. je na potovanjih dirigiral svoja dela. Njegovih skladb je izredno veliko: skladbe za orkester, za klavir in orkester, gosli in orkester, čelo in orkester, komo na glasba, klavirske, orgelske skladbe, opere, oratoriji, dva psalma; med cerkvenimi skladbami: ena latinska maša, en Requiem in več motetov. Napisal je tudi precej spisov in člankov o glasnbi.

* Nemški skladatelj Engelbert Humperdinck je umrl sredi septembra l. 1921. Rojen je bil l. 1854. Služboval je kot profesor glasbe na raznih konservatorijih, l. 1900 je bil poklican za vodjo akademske mojsterske šole v Berlinu. Kot skladatelj je slovel najbolj po svoji tridejanski pravljici »Hänsel und Gretel«, zloženi l. 1893. V Ljubljani so igrali to njegovo opero pred kakimi 25 leti pod imenom »Janko in Metka«.

* V Lipskem je umrl skladatelj Artur Nikisch, ki je slovel kot najboljši sodobni dirigent. Rodil se je l. 1855 v Sv. Miklavžu na Moravskem kot sin slovaških staršev.

Oglasnik za cerkveno in svetno glasbo.

* I. Miklošič: Slovenska sv. maša, za mešani zbor priredil P. Hugolin Sattner. Knezoškofijsko dovoljenje za natis z dne 18. okt. 1921. št. 4014. Založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani. Cena partituri 8 Din., glasovom à 3 Din. Kamenopis Jugoslovanske tiskarne. — Ta maša je izšla l. 1862 v Mariboru kot skladba za moški zbor z orglami in so jo po Slovenskem tiste čase povsod radi peli. Maša ima zdravo jedro. Zato je bilo prav, da jo je P. H. Sattner priredil za mešani zbor, hkrati pa v harmoničnem oziru tudi toliko zboljšal, kolikor je bilo za današnje glasbeno izražanje neobhodno potrebno. Prireditev se je P. H. Sattnerju prav dobro posrečila. Novo izdajo Miklošičeve maše, tudi v tisku in zunanji opremi zelo lepo, toplo priporočamo vsem zborom. (Ivan Miklošič je bil rojen l. 1824 v Ljutomeru in umrl kot c. kr. vadnični učitelj, učitelj glasbe in ud c. kr. izpraševalne komisije za ljudske in meščanske šole v Mariboru. Letnica smrti nam žal ni znana. L. 1890, ko je Fran Rakuša izdal knjigo: »Slovensko petje v preteklih dobah«, je Miklošič gotovo še živel, ker ga Rakuša omenja med še živečimi slovenskimi skladatelji.) S. Premrl.

* Vinko Vodopivec: Skladbe za moški in mešani zbor. Založil skladatelj. V Gorici. 1921. — Zbirka prinaša šest moških in štiri mešane zборе, ki jih je skladatelj pač gotovo namenil v prvi vrsti pevskim zborom po Goriškem, bodo pa tudi našim, zlasti podeželnim pevskim zborom dobrodošli. Vodopivčev slog je v pričujočih skladbah kot običajno preprost, jasen, gorak. Škoda, da je tudi nekaj trdih, ne dovolj opiljenih in pretehtanih mest, ki kolikortoliko motijo. Tako v pesmi »Svarjenje« predzadnji takt. Tu naj bosta v II. tenoru mesto tretje osminke cis dve šestnajstinki: cis, d; v I. basu pa na tretjo četrtinko figura: a, as, g, a. Nenaraven postop¹ ima II. tenor v »Fantovski pesmi« v tretjem in četrtem taktu. Bolje bo: es, d, b, as, g. Pri koncu te pesmi moti slaba deklamacija: »javorjéva«. Trd, a vendar mogoč je drugi takt 6. sistema v zboru »Barčica«. V pesmi »Naša zvezda« svetujem mesto hromatičnega prehoda v 5. taktu 2. sistema: a, ais v tenoru vzeti: a, h. Enako pri ponovitvi dotičnega mesta. Kdor želi dobiti lahkkih, a vendar lepih in hvaležnih skladb, naj brez skrbi seže po teh Vodopivčevih; hkrati naj pri izvajanju pesmi upošteva moje gornje pripombe. S. Premrl.

Glasbenozgodovinske črtice.

* Iz glasbenega arhiva ljubljanske stolnice. Najstarejše skladbe, ki jih danes hrani stolni glasbeni arhiv, so še do pred nekaj let razmetane in v prahu se pogrezajoče ležale na stranskem stolnem koru poleg malih orgel. To so skladbe iz 18. stol., ponajveč latinske maše, ofertoriji, Te Deum, vespere, razni moteti na predčudna — kdove odkod vzeta besedila¹ —, razen tega še simfonije za razne instrumente itd. Njih avtorji so Brixl (1732—71 bil stolni kapelnik v Pragi, zložil 76 maš), Königspurger P. Marianus (1708—69, plodovit in svojčas zelo ugleden skladatelj, umrl v samostanu Prüfening pri Regensburgu, njegove maše so tiskane), Hoffmann (1730—92, bil dunajski dvorni kapelnik), Reutter (1718—72, bil dunajski dvorni skladatelj in kapelnik), Pichl (1741—1805, bil dvorni violonist in skladatelj nadvojvode Ferdinanda na Dunaju, zelo plodovit svetni pa tudi cerkveni skladatelj, zložil okrog 700 del), Sontleypner (1734—86), Holzbauer (1711—83, ki ga je Mozart zelo cenil), Schenk (1753 do

¹ Ta objavim pozneje o drugi priliki.

1836, od l. 1778 zaslovel kot cerkveni skladatelj, pozneje zlagal zlasti nemške »Sing-spiele«, Schaeffer (1746—1817), Dittersdorf (1739—99, ki so ga pred Beethovnom stavili v vrsto klasikov z Haydnom in Mozartom vred), potem Hofer, Kobisch, Pokorny, Lederers, Dussik, Vallade, Khol, Wrastill (benediktinec v Mar. Celju), Maxant, Lohelio, Loos, Schenkirz, Giuseppe Wagner, Gossec, Cambini, Bertoni, Suppan in Ivantschitsch.

Najbolj me je zanimalo par skladb zadnjih dveh skladateljev. Predvsem Te Deum, ki ga je za 4 glasni mešani zbor, dve violini, dve trobenti, pavke in orgle zložil Jakob Franc Zupan. Zupan je bil učitelj in organist v Kamniku in je o njem znano, da je zložil okrog l. 1780. prvo slovensko opereto »Belin« na besedilo p. Janeza Damaščana Deva. Njegov Te Deum je pisan, in sicer orgelski part v generalnem basu, štirje pevski glasovi in dva glasova za gosli. Orgelski stavek ima na naslovni strani spodaj pripis: Ex Rebus Maximil. Redeskini¹ Presbyteri Curati. Druga za nas zanimiva skladba je Missa pastoritia za 4 glasni meš. zbor dve violini in orgle, zložil Ivan Čič.² Po imenu smemo s precejšnjo verjetnostjo, če ne z gotovostjo sklepati, da je bil domačin, Slovenec. Ivančičeva maša je tudi pisana, orgelski stavek istotako v gen. basu. Pripis: Ex partibus Simonis Gatterer. Obe skladbi sta zloženi v takrat običajnem, precej živahnem in lahkokrilem, od svetne operne in koncertne instrumentalne glasbe vplivanem slogu.

Iz prve polovice 19. stol. pa hrani stolni kor mnogo skladb domačih skladateljev: latinske in nemške maše, Requieme, Te Deume, graduale in ofertorije, ki so jih zložili: Anton Höller (Heller), Riharjev prednik na stolnem koru, Kašpar in njegov sin Kamilo Mašek³, Leopold Ferdinand Schwerdt in Jožef Mikš (Miksch). O teh skladateljih in njih delih nameravam izpregovoriti v našem listu morda pozneje enkrat, ko bom imel zbranega več tozadevno potrebnega gradiva. Kdor ve kaj natančnejšega o ravnokar imenovanih skladateljih, bodisi iz njih življenja ali ima kake njih skladbe, ga prosim, da me o tem obvesti. S. Premrl.

¹ Redeskini je bil duhovnik (kurat) v Ljubljani in je znan po svoji zbirki slovenskih cerkvenih pesmi z napevi.

² Auth. Sigre. Ivantschitsch. Italijanski jezik je igral takrat v glasbi glavno vlogo. Napisi skladb so največ italijanski, skladatelji pa so se podpisovali s pridevkom »signore«. Tako tudi Haydn, Mozart in drugi.

³ V arhivu je tudi več latinskih maš Vincenca in Albin Maška. Vincenc, kapelnik pri cerkvi sv. Nikolaja v Pragi, je bil oče našega Kašparja Maška; Albin, tudi kapelnik pri isti cerkvi, pa Kašparjev brat oz. stric Kamila Maška.

Listnica upravnštva.

Cenjene naročnike opozarjamo, da je naročnina za list letos 15 dinarjev (60 kron). Nekateri te spremembe od lani niso opazili in so nam poslali premalo. — Tiste naročnike, ki smo jih lani proti koncu leta tirjali za zaostalo naročnino in je nekateri še do danes niso poravnali, prosimo ponovno, da svojo dolžnost store. Sicer jim lista v bodoče ne bomo več pošiljali. — Tudi zamudnike iz Primorskega prosimo, da naročnino za l. 1921 čimprej poravnajo; drugače prihodnje številke tudi njim ne določimo več.

Današnji številki je priložena glasbena priloga: Štiri blagoslovne pesmi za mešani zbor, zložil Stanko Premrl.